



Ігор КОЛЯДА,
Олександр КИРІЄНКО

АТО: ІЛОВАЙСЬКА НАСТУПАЛЬНА
ОПЕРАЦІЯ: ПЕРЕДУМОВИ, ХІД, НАСЛІДКИ
(6 СЕРПНЯ – 3 ВЕРЕСНЯ 2014 РОКУ)

Ігор Коляда,
доктор історичних наук, професор

Олександр Кирієнко,
кандидат історичних наук, науковий співробітник
Інституту історії України НАН України (м. Київ)

АТО: ІЛОВАЙСЬКА НАСТУПАЛЬНА ОПЕРАЦІЯ: ПЕРЕДУМОВИ, ХІД, НАСЛІДКИ (6 СЕРПНЯ – 3 ВЕРЕСНЯ 2014 РОКУ)*

У Донецьку вважають початком окупації Донбасу не квітень 2014 року, коли почалися бойові дії, а лютий–березень — початок проведення про-російських мітингів і висунення сепаратистських гасел. Місцеві чиновники акуратно запустили слух (зараз його з посмішкою переповідають всі, незалежно від ідеології) про 700 "правосеків" (ще варіант — бандерівців), які їдуть на 20 автобусах в Донецьк громити адміністрації, як це вже сталося в Одесі чи Харкові. Тодішній голова Донецької ОДА Андрій Шишацький, секретар міськради Сергій Богачов і мер Донецька Олександр Лук'янченко ці повідомлення не те щоб не розвінчували, але і не спростовували. Почалося формування так званого «ополчення», облаштовувалися блокпости на під'їздах до Донецька і у самому місті. Місцеві силові структури ніяк не реагували: не було чіткої команди, а подекуди відчувалася симпатія до дій мітингувальників. Адаже силові структури опинилися у зацькованій ситуації і очікували можливих кадрових змін, покарань за свої «діяння» на майдані в Києві. Тим часом росіяни і інші майбутні "ополченці" знімали квартири і заселялися в порожні санаторії і профілакторії на території міста. Як чоловіки, так і жінки виходили в місто, вивчаючи обстановку, але їх головна роль полягала в організації весняних мітингів і захоплень.

28 лютого 2014 року всі дізналися ім'я Павла Губарева — ключової фігури для початку "російської весни". Губарєв привів на сесію Донецької міськради тодішній секретар відомства Микола Левченко і попросив вислухати "молодого донецчанина". Губарєв виступав недовго, але яскраво. Розповів про свої безрезультатні спроби впродовж п'яти років отримати покладену за законом ділянку землі в місті. Про немислимі хабарі. Про те, що чиновники вже

перетнули межу і у народу закочується терпіння. Після слів «якщо ви не припините, я виведу на вулиці людей» Губарєв почали витягувати з-за трибуни [1].

1 березня Губарєв обернув "народним губернатором" Донецчини" кілька тисяч людей на площі Леніна. 4 березня його заарештує СБУ, щоб через два місяці випустити з заточення вже з ореолом мученика. Після проголошення ДНР, "Новоросії" та інших новітніх утворень на Донбасі, відпрацьований Губарєв завершить кар'єру, що так блискуче починалася: спочатку кудись завідувати гуманітарною допомогою, а в лютому 2016-го його призначать «главою адміністрації міста Ясинувата».

Журналісти та інші учасники подій зими-весни 2014 року досі не втомлюються повторювати: Донбас був зданий без опору загарбникам. «Батьки міста», керівники відомств безперешкодно впускали на свою територію чужинців, мотивуючи тим, що в іншому випадку буде стрілянина і жертви. Ключі від збройових кімнат в будинках міліції і СБУ просто віддавалися тим, хто прийшов на захоплення, у військових частинах імітували опір загарбникам, вистрілюючи в повітря весь боєзапас [31].

Все розвивалося за чийсь сценарієм, який, однак, вольовим рішенням з центру міг бути зірваний.

Активні захоплення будівель почалися 6 квітня 2014 р. Представники правоохоронних та державних органів у Донецьку та Луганську виявилися не тільки не готовими до відбиття і нейтралізації загрози, але часто-густо самі прикладалися до падіння української влади в цих регіонах. Зрештою, виступи «стурбованого мирного населення» закінчилися усуненням української юрисдикції у двох обласних центрах на південному сході України [31].

Нагадаємо: в рубриці «Дискусійна зала» розміщуються матеріали, чий авторський погляд і твердження редакційна колегія може не поділяти. (Ред.)

* Продовження. Початок див. у №4 журналу за 2016 рік. (Ред.)

7 квітня натовп у Донецьку настільки розпалився, що проголосив т. зв. Донецьку народну республіку – ДНР, і прийняв «Декларацію про суверенітет ДНР», одночасно звернувшись до президента сусідньої Росії з проханням вести війська на Донбас. Згодом це повторив Луганськ — 28 квітня у такий самий спосіб була створена ЛНР. За добу до подій у Донецьку з'явилася т. зв. «Армія Південного Сходу», яка власне і стала головною рушійною силою падіння української влади на Донбасі.

12 квітня озброєні бойовики захопили Слов'янськ. 13 квітня юрисдикцію ДНР визнали Єнакієве, Макіївка і Маріуполь, 14 квітня — Горлівка, Харцизьк, Жданівка, Кіровське, 16 квітня — Новоазовськ, 18 — Сіверськ, 19 — Комсомольське, Старобешеве, 1 травня — Красноармійськ, Родинське. Хитке становище в Горлівці, втім, зберігалось до 13 травня, де добу тривало двовладдя. Далі озброєний загін проросійських бойовиків повністю підпорядкував собі все місто. Були захоплені державні адміністрації в Харкові, Донецьку, Луганську, а також будівлі СБУ і МВС у двох останніх містах [1].

Усе відбувалося за одним і тим самим сценарієм. Мітинг, розігрійтеї газлами, натовп, барикади і групи перевічених професіоналів, які штурмують будівлі. (Власне, все це один в один дублюваною події «революції гідності» на київському Майдані Незалежності, що відбулися напередодні, тільки зі зворотнім знаком. — Ред.) Дуже швидко ці професіонали перетворилися на озброєних бойовиків, а потім стали масово роздавати зброю населенню, даючи можливість вступити в «ополчення» навіть кримінальним елементам.

У захоплених будівлях СБУ та МВС бойовики знайшли значні запаси зброї та боеприпасів. Уже до вечора кількість «стволів» зросла в десятки разів. Дуже швидко на території Донбасу запанували хаос і анархія. Озброєні хлопці швидко змели корумповану і прогнилу владу на місцях, дестабілізуючи ситуацію до потрібного їм рівня. Лише в окремих населених пунктах за великим винятком вони наткнулися на опір, як наприклад, при штурмі Горлівського управління міліції. Однак, реагувати у відповідь за силовим варіантом на події на сході країни центральна українська влада почала лише в середині квітня [1].

8 квітня розпочалася антитерористична операція в Харкові. Сили підрозділу спецпризначення МВС України «Омега», за підтримки спецназу СБУ «Альфа», перекирили центр Харкова. міське метро і звільнили будівлю облдержадміністрації, захоплену бойовиками. На кінець дня українська влада була повністю відновлена в місті. Під час звільнення будівлі ОДА спецназ не застосовував зброї, однак діяв швидко і ефективно за допомогою спецзасобів. Було затримано близько 60 проросійських бойовиків. Остаточна ситуація в Харкові стабілізувалася до кінця квітня.

14 квітня українська влада офіційно оголосила про початок АТО на Донбасі. Однак 12 квітня, за кілька днів до цього, під Слов'янськом група офіцерів СБУ, яка проводила рекогносцировку місцевості перед початком активних дій під прикриттям «Альфи», потрапила в засідку озброєних бойовиків. У результаті короткого вогневого зіткнення загинув офіцер «Альфи» і один з бойовиків. Вважається, що саме ця подія стала першим офіційним випадком збройного зіткнення між силами АТО і незаконними збройними формуваннями (НВФ), з якої й почалася війна. Хоча, насправді, моментом початку війни багато хто вважає подію, пов'язану зі звільненням Харківської ОДА 8 квітня [1].

15 квітня підрозділ 3-го полку спецпризначення ЗСУ, а також підрозділи «Альфи» і «Омеги» після невдалого штурму висадились з вертольотів і зайняли Краматорський аеродром. Водночас кілька ротних тактичних груп ЗСУ, а також підрозділи Нацгвардії України вийшли на ближні підступи до Слов'янська і організували його блокування (установки блокпостів). 16 квітня, один з підрозділів 25-й ВД бригади вступив у Краматорськ, де був заблокований місцевим населенням. У результаті 6 одиниць бронетехніки (включно з самохідною гаубицею 2С9 НОНА) потрапили в руки бойовиків [1].

17 квітня в Маріуполі натовп агресивно налаштованих проросійських громадян, за підтримки невеликих груп перевічених збройних професіоналів, спробував штурмувати позиції військової частини Нацгвардії України (ч 3057). Після першої невдалої спроби, без застосування зброї (коктейлі Молотова, каміння, біти, палиці), бойовики все ж відкрили вогонь; військовослужбовці НГУ відповіли теж автоматними чергами. Зав'язався бій, сторони активно застосували стрілецьке озброєння. Підрозділи НГУ утримували протягом кількох годин КПП і зовнішнє огороження частини, не даючи можливості бойовикам проникнути на територію. Врешті-решт, група з підрозділу «Омега», що прибула для підсилення, контратакувала бойовиків, знищила їхніх двох бійців і затримала ще 5. У підсумку, частину нападників було знищено, частину затримано, агресивний натовп розсіявся. Втрати НГУ склали двоє пораниених, також згорів автозак [1].

24 квітня розпочався перший штурм Слов'янська. Підрозділи НГУ, а також головна ударна сила — загін спецпризначення МВС «Омега», провели розвідку боем: українські воїни розгромили 2 блокпости «народного ополчення Слов'янська» та були змушені, за наказом керівництва АТО, відійти на вихідні позиції, припинивши своє просування вглиб міста. Однак події на цьому не закінчилися. Усе тільки починалося. З 2 по 5 травня навколо Слов'янська і в районі Краматорська, а також прилеглих територій розгорілися перші великі запеклі бої. А українське угруповання АТО вперше понесло суттєві втрати. Під час цих трьох днів активних зіткнень сталося кілька подій, які чітко засвідчили — на Донбасі почалася повномасштабна військова операція. Підрозділи українських військ атакували позиції бойовиків НВФ і зуміли відбити і зайняти стратегічно важливу в районі Слов'янська висоту — гору Карачун. У боях стало зрозуміло, що українська армія має справу з аж ніяк не «місцевими ополченцями». У результаті застосування бойовиками ПЗРК українська армія втратила під час цих боїв 3 вертольоти (2 Mi-24 і 1 Mi-8MT). Протягом операції було знищено 3 з 7 блокпостів ополчення на під'їзді до міста, до вечора Слов'янськ був майже взятий в кільце. Наступного дня влада перейшла до блокування бойовиків всередині міста [1].

З 3 по 10 травня центром уваги став Маріуполь. Кілька днів у місті проходили зіткнення. А 6 травня силовики взяли в полон міністра оборони ДНР Ігоря Какідзянова. Вранці 7 травня українські силовики провели зачистку міськради Маріуполя від проросійських активістів із застосуванням сльозогінного газу. Усі активісти, що перебували у міськраді, були заарештовані. У місто увійшли підрозділи 72-ї омбр ВСУ і батальйон «Азов». У результаті боїв 9 травня в самому Маріуполі загинули 11 осіб. Вперше з початку АТО бої велися в досить великому населеному пункті.

Перестрілка сталася і біля будівлі міської міліції. Невідомі атакували УВС, загинув начальник маріупольського

ДАІ, заступник командира батальйону тероборони Дніпропетровської області, боєць "Азова" Родіон Добродомов та ін. У ніч на 10 травня Маріупольську міськраду підпалили, будівля частково згоріла. Після цього ВСУ і Нацгвардія відвели свої підрозділи з міста [11].

11 травня у Донецькій і Луганській областях пройшли референдуми про суверенітет ДНР і ЛНР. У ЦВК України заявили, що так званий референдум не матиме жодних правових наслідків. «Дії, імітовані на території окремих місць Донецької та Луганської області, не мають нічого спільного з референдумом», — заявив член ЦВК Андрій Магера. За результатами голосування були прийняті конституції новостворених республік, а також сформовані відповідні уряди. Донецький очолив росіянин Олександр Бородай, луганський — українець Валерій Болотов. Ігор Стрелков став міністром оборони ДНР, він насправді й очолив збройний опір на Донбасі. Саме у цей період ескалація конфлікту наростає.

13 травня колона українських військових потрапила в засідку бойовиків в районі села Жовтневе, за 20 км від Краматорська. Під час перестрілки загинуло 7 десантників 95-ї аеромобільної бригади. 16 травня ополченці Донбасу атакували базу українських силовиків в районі Ізюма, а також заблокували і обстріляли військовий аеродром у Краматорську. Однак 18 травня українські війська за підтримки артилерії і штурмової авіації атакували позиції ополченців в напрямку Слов'янськ-Краматорськ (Третій штурм Слов'янська). Їм вдалося прорватися в Краматорськ, зав'язалися вуличні бої. У підсумку, сили АТО відійшли в бік гори Карачун [1].

Найтрагічніший на той момент епізод АТО стався 22 травня, коли бойовики напали на блокпост ВСУ під Волновахою. У результаті — 18 українських військових загинули, 32 отримали поранення. За свідченнями очевидців, бойовики приїхали на джипі і в трьох інкасаторських машинах "Приватбанку", обстріляли військових з автоматів і гранатометів та покинули місце бою. 26 травня підрозділи армійського спецназу за підтримки бойової авіації завдали удару по бойовиках, які намагалися взяти під контроль міжнародний аеропорт Донецька. Була задіяна штурмова і армійська авіація, проведена висадка десанту. Українські підрозділи діяли стрімко і ефективно — було вбито близько 45 бойовиків, ще кілька десятків поранені. Третина батальйону «Схід» була знищена силами АТО. В рядах бойовиків почалася паніка, деякі лідери терористів поспішно покинули місто. Українські підрозділи закріпилися в районі аеропорту.

6 червня над Слов'янськом пострілом з ПЗРК був збитий літак повітряного спостереження Ан-30БВ ВСУ України, загинули п'ятеро членів екіпажу, трьом вдалося успішно покинути літак [1].

Протягом 5 і 6 червня українські війська атакували позиції бойовиків в районі Красного Лиману і після добових боїв вибили терористів з населеного пункту, знищивши добре обладнаний укріпрайон. Успіхи українських воїнів під Красним Лиманом створили передумови для розвитку наступу в двох напрямках: Слов'янськ — Краматорськ та Северодонецьк — Лисичанськ. На початку червня бойовики спробували створити одразу кілька стійких «коридорів» для постачання техніки та зброї з Росії. 5 червня відбувся бій в пункті Маринівка із застосуванням БТР і авіації. Той самий батальйон «Схід» атакував з боку російського кордону пункт пропуску. Однак українські прикордонники дали гідну відсіч терористам. Протягом

кількох годин було знищено кілька одиниць БТР-80 і броньованих вантажівок бойовиків, а ті, що вцілили, були змушені шукати притулок на території Росії. Стало очевидним, що багато в чому хід цієї війни буде залежати від здатності українського угруповання АТО контролювати кордон, а отже, перешкоджати надходженню бойовикам НВФ постачання. Однак за несприятливої обстановки штаб АТО все-таки прийняв рішення евакуювати прикордонні пункти Станично-Луганське, Краснодон, Бірюкове, Свердловськ, Дякове, Червонопартизанськ, Должанський і Червона Могила на українсько-російському кордоні. Покинута пункти пропуску зайняли луганський ополченці. Через них в охоплені війною райони з Росії хлинули зброя, боеприпаси, загони «добровольців», а незабаром і бойова техніка. Бойовики швидко озброювалися і споряджались... Так назріла ідея про проведення в районі кордону військової операції з тим, щоб поставити його під вогневі контроль українських військ [14].

У середині червня операція почалася. Рухаючись вздовж кордону, українські війська ізолювали бунтівні республіки від російсько-українського кордону смугою від 10 до 20 км. У ній сили АТО зайняли укріплені позиції, перехопивши основні транспортні шляхи. Однак, практично 120-км ділянка кордону Луганщини так і залишилась неконтрольованою, оскільки наступ українських військ видихнувся. Станом на 8 червня, бойовики утримували практично всю промислову агломерацію, включно з Донецьком і Луганськом. Тоді північна межа контрольованих ополченням територій проходила по лінії Червоний Лиман — Сіверськ — Северодонецьк — Станично-Луганське. Західна і південна межі проходили по околицях міст Дружківка — Костянтинівка — Дзержинськ — Авдіївка — Донецьк — Старобешеве — Ксмсомольське. У Маріуполі готувалася повна зачистка міста від сепаратистів [14].

14 червня під Луганськом був збитий український літак Іл-76, на борту якого перебувало 49 десантників і членів екіпажу, всі вони загинули. У той же день під Маріуполем бойовики влаштували засідку, обстрілявши автоколонну Держприкордонслужби України. Під час бою загинули 5 українських прикордонників, ще семеро військовослужбовців отримали поранення. 14-15 червня сили АТО захопили місто Щастя в Луганській області. Бойові дії перемістилися в селище Металіст, де 17 червня розгорілися запеклі бої. 19 червня в районі Ямполья сили АТО застосували масштабну танкову атаку, заявивши про знищення за її результатами близько 200 сепаратистів.

Загалом, протягом перших 50 днів АТО поєдинки на рівні блокпостів поступово перейшли в повномасштабні бойові дії із застосуванням авіації, танків, артилерії та установок залпового вогню "Град". Бойовики стрімко озброювалися. 20 червня був опублікований Указ № 548/2014 Президента України Петра Порошенка "Про План мирного врегулювання ситуації в західних регіонах України". Однак домогтися реального припинення бойових дій не вдалося. Уже 26 червня терористи атакували блокпост силовиків в селищі Мирний, знищивши два БТР-80 і захопивши третій. Наступного дня бойовики зайняли Сіверськ. 29 червня троє українських військових були вбиті і четверо поранені під гранатометним і танковим обстрілом блокпосту під Слов'янськом. Ще два українські солдати було вбито і вісім поранені під час нападу бойовиків на колону супроводу у Нижній Ольхівці на Луганщині. 1 липня 2014 року Петро Порошенко ого-

лосив про припинення одностороннього перемир'я. МЗС України заявив, що за час перемир'я терористи 108 разів нападали на сили АТО, загинули 27 військовослужбовців [14].

Початок липня можна вважати поворотним моментом в антитерористичній операції. Сили АТО кардинально змінили тактику ведення бойових дій і перейшли до стрімких наступальних дій. Вже 5 липня бойовики Стрілкова-Гірка були змушені під натиском українських військ залишити укріпрайон в Слов'янську. Хоча більшості бойовиків вдалося вибратися з заблокованого міста, однак під час прориву вони зазнали суттєвих втрат. Фактично уся бронегрупа (до 7 одиниць бронетехніки, включаючи танки) цього формування була знищена українською артилерією і десантниками. Услід за Слов'янськом терористи залишили Краматорськ, Дружківку, Артемівськ і Костянтинівку.

10 липня сили АТО встановили повний контроль над Сіверськом. У відповідь на це почались контратаки бойовиків [1].

11 липня в районі населеного пункту Зеленопілля бойовики з РСЗВ "Град" обстріляли українських військово-службовців з 79-ї ОАЕБР і 24-ї ОМБР. Загибло 19 військових, 93 отримали поранення [1].

14 липня тактична група сил АТО прорвалася до гарнізону оточеного аеродрому Луганська. У той же день бойовики збили на великій висоті військово-транспортний літак Ан-26 під Краснодоном.

15 липня сили АТО з тактичних причин змушені були залишити позиції під Краснодоном і піти з Олександрівки. Таким чином, бойовикам вдалося знову відновити блокаду аеропорту Луганська. 16 липня бойовики ДНР перейшли в наступ під населеними пунктами Степанівка, Маринівка в напрямку державного кордону, щоб пробити «коридор» до Росії для збільшення постачання боеприпасів. Після кількох днів боїв у районі Маринівки бойовики були зупинені, не дійшовши до україно-російського кордону близько півтора кілометри, майже блокувавши тим самим південне угруповання сил АТО.

На кінець липня Сектор «Д» (територія вздовж україно-російського кордону) налічував вісім опорних пунктів, розташованих між Савур-Могилою, Сніжним і російським кордоном. Від селища Маринівка до Червонопартизанська в Секторі «Д» дислокувалися окремі підрозділи 24-ї, 28-ї, 51-ї, 72-ї механізованих бригад, 79-ї аеромобільної бригади, 3-го полку спецпризначення, частин Національної гвардії та Державної прикордонної служби [1].

Українські військові підрозділи виявились затиснутими між бійцями ДНР та ЛНР з одного боку, та російськими військовими частинами — з іншого. 7 серпня, після триденних запеклих боїв, оточені в районі Червонопартизанська, Дояванського, Дякова угруповання українських військ у складі окремих підрозділів 24-ї, 51-ї і 72-ї механізованих бригад, 79-ї аеромобільної, 3-го полку спецпризначення і Державної прикордонної служби здійснили успішний прорив і вийшли на з'єднання з головними силами українських військ.

Попри неоднозначну ситуацію у різних секторах АТО, відсутність контролю над кордоном, наступ українських військ продовжувався. Протягом 21-22 липня сили АТО взяли під контроль Рубіжне, Дзержинськ, Соледар, Северодонецьк, Лисичанськ, Кіровськ і Попасну. Трохи згодом українські військові ввійшли вселя Карлівку, Нетайлове і Первомайське. Таким чином, майже весь південь Доне-

цької області — район Маріуполя-Новоазовська міцно був закріплений за українською владою.

Ударні угруповання наших військ діяли стрімко. Фатальним для бойовиків став прорив українських військ до Дебальцевого, Шахтарська, Лутугино і Торезу. В останні дні липня українські війська, успішно відбивши контратаки бойовиків на ділянці Савур-Могила — Сніжне — Торез — Шахтарськ, продовжили ефективні наступальні дії. Водночас відбувалася деблокація українських військ у південних районах. Українським військам після тривалих боїв вдалося зайняти ключову позицію у цьому районі — висоту Савур-Могили та організувати тут укріплений район оборони [1].

Разом із цим, командування українських військ вирішило відійти від кордону, де підрозділи українських військ регулярно обстрілювалися з російського боку зі ствольної і реактивної артилерії, і перенести активні дії в глибину районів, контрольованих бойовиками. Це згодом зіграє фатальну роль в Іловайській операції. Так, починаючи з 11-го липня, з російської території зону в районі україно-російського кордону систематично засипали снарядами. Тут знаходилися українські війська, які, згідно розробленого у штабу АТО стратегічного плану, намагались блокувати державний кордон. Звісно, після початку масованих обстрілів розташування українських військ мобілізовані солдати почали вимагати, аби їх вивели з зони АТО. «Доконали» моральний стан особового складу бригад атаки загонів сепаратистів та російських добровольців, які у кількох місцях зайняли коридори до україно-російського кордону, розділили та фактично оточили наші війська. Найбільше у цій історії постраждала 72-а механізована бригада, де служили переважно чоловіки, мобілізовані на Київщині. Ця бригада, а також підрозділи 24-ї механізованої та 79-ї аеромобільної бригад становили основу т.зв. Сектору Д [23].

Крім того, до складу Сектору Д увійшли по одному батальйону, складеному переважно з контрактників, 25-ї повітрянодесантної та 95-ї аеромобільної бригад, а також — укомплектовані резервістами: 5-й батальйон територіальної оборони «Прикарпаття», 3-я батальйонно-тактична група 51-ї бригади та ротно-тактична група 28-ї бригади [23].

У вправних командирських руках ці війська могли стати потужною силою, здатною як до оборонних, так і до наступальних дій. Особливо — коли вони діяли кулаком, а не розставленими пальцями [23].

Саме так було 27–28 липня у боях з загонами сепаратистів під Савур-Могилою та селом Степанівкою. Батальйони 30-ї та 95-ї бригад зламали завзяятий опір супротивника і стрімко пішли вперед. Слідом за ними рухались частини, укомплектовані резервістами: вони встановлювали опорні пункти та блокпости. Кризь отвір, проламаний контрактниками спочатку під селом Степанівкою, а потім — під Нікіфорове, почали виходити зі сходу «окруженці» — частини 24-ї, 72-ї, 79-ї бригад, прикордонники та солдати з інших підрозділів [14].

Коли деморалізовані обстрілами російської артилерії війська вийшли з «мішків», виявилось, що вони налякані не стільки супротивником, скільки його примарою. Якщо б ці війська були набрані з контрактників, триматись здвж кордону можна було і далі. Навіть під тими артилерійськими обстрілами [14].

Всі війська, які вийшли з «мішків», були абсолютно непридатними для подальшого використання. Для ілюстрації цього наведемо такий красномовний факт. «Окруженці» вже вибралась з «мішків», пройшли кілька десятків кілометрів та дістались району села Солнцево — неподалік річки Кальміус. Їх уже ніхто не переслідував, не обстрілював. Вони були на своїй території, яка, правда через кілька тижнів перейшла під контроль сепаратистів. Прямо в полі ці мобілізовані солдати покинули свою бойову техніку: десятки САУ, танків, броньових машин.... Навіть з відкритими люками. І поїхали собі додому. Де, звичайно, їх зустріли, як героїв [14].

Протягом серпня по всьому периметру району, контролюваному бойовиками, йшли запеклі бої. За цей час українські війська домоглися у протистоянні з бійцями НВФ значних успіхів.

Був майже оточений Луганськ, спроба бойовиків ударом з півдня деблокувати столицю ЛНР закінчилася провалом з великими втратами для них. Вузкий коридор до міста в районі Станиці Луганської перебував під обстрілом українських військ, в його північні і північно-західні райони увійшли українські підрозділи.

Тим часом українські війська вели бої південніше від Дебальцевого, в районі Красного Луча, вийшли на південні підступи до Донецька в районі Іловайська і Мосьпино. Вони активно наступали на північ від Донецька, а Горлівка та Єнакієве були майже оточені. Угруповання бойовиків в Первомайську — Алчевську теж опинилися під загрозою оточення.

До середини—кінця серпня ситуація для бойовиків НВФ стала критичною. ДНР була розсічена на кілька вузлів-районів оборони і потрапила в ізоляцію. ЛНР, хоч і в оточенні, але від ДНР була ізольована, а її північна частина, разом із самим Луганськом, перебувала під загрозою відсікання від «тіла республіки»[1].

До 22 серпня стало зрозуміло, що військовий розгром бойовиків, навіть в умовах всебічної допомоги їм з боку РФ, — справа кількох тижнів. Але загальний хід подій змінили бої за Іловайськ.

Отже, на середину серпня 2014 року у принципі було реалізовано стратегічний план розроблений керівництвом країни у червні 2014 року. План передбачав блокування Збройними Силами України російсько-українського кордону, а також оточення мегаполісів у Донецькій та Луганській областях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Оперативнізведення, офіційніроз'яснення Генерального штабу Міністерства оборони;
2. Оперативна інформація Інформаційно-аналітичного центру РНБОУ // Режим доступу: <http://www.rnbo.gov.ua/>
3. Аналіз бойових дій в районі Іловайська після вторгнення російських військ 24-29 серпня 2014 року від Міністерства оборони України // Режим доступу: <http://www.mil.gov.ua/news/2015/10/19/analiz-illovausk--14354/>
4. Стислий опис подій від начштабу АТО В. Назарова // Режим доступу: <http://www.mil.gov.ua/ministry/zmi-pro-nas/2014/12/29/nachalnik-shtabu-ato-viktor-nazarov-shhob-tam-ne-kazali-lupili-rosiyan-mi-duzhe-serjozno/>
5. Документи ТСК ВРУ
6. Проміжний звіт Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань розслідування обставин трагічних подій, що призвели до загибелі та захоплення в полон бійців добровольчих батальйонів, а також Збройних сил України біля міста Іловайськ Донецької області // Режим доступу: <http://sockraina.com/publikaciyi/11403/>

7. Іловайська трагедія. Повна версія звіту парламентської Слідчої комісії // <http://sockraina.com/publikaciyi/11403/>
8. Іловайська трагедія. Звіт парламентської Тимчасової слідчої комісії, Главком.ua, 22 жовтня 2014 // Режим доступу: <http://glavcom.ua/articles/23466.html>
9. Інтерв'ю з командування, учасниками АТО
10. Муженко: 90 % інформації отриманої під час боїв за Іловайськ, були хибними30 ВЕРЕСНЯ 2015, 15:09 // РЕЖИМ ДОСТУПУ: [HTTP://WWW.PRAVDA.COM.UA/NIWS/2015/09/30/7083164/](http://WWW.PRAVDA.COM.UA/NIWS/2015/09/30/7083164/)
11. Семен Семенченко про «Іловайський котел» (повне інтерв'ю) // YouTube // Режим доступу:
12. Герої, які загинули під Іловайськом. Реквієм за загиблими Героями // YouTube // Режим доступу
13. Бунякіна Д. Два місяці роби і піар-кампанію на Дебальцеві, щоб укріпити рубежі — доброволець, Радіо Свобода. 24 квітня 2015 / Дар'я Бунякіна // Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.mobi/a/26976116.html>
14. Бутусов Ю. Війна на виснаження / Юрій Бутусов // Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/internal/podvig-i-tragediya-ilovayska-.html>
15. Бутусов Ю. Іловайськ. Роківини / Юрій Бутусов // Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/internal/ilovaysk-rokovini-.html>
16. Бутусов Ю. Іловайськ. Фатальні рішення / Юрій Бутусов // Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/internal/ilovaysk-fatalnirishennya-.html>
17. Бутусов Ю. Мисливці, що стали заручниками / Юрій Бутусов // Режим доступу: <http://gazeta.d.ua/internal/podvig-i-tragediya-ilovayska-.html>
18. Бутусов Ю. Подвиг і трагедія Іловайська / Юрій Бутусов // Режим доступу: <http://gazeta.d.ua/internal/podvig-i-tragediya-ilovayska-.html>
19. Бутусов Ю. У генералів немає трагедій. Чому блокуються суди щодо Іл-76 та Іловайська? / Юрій Бутусов // Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/internal/u-generaliv-nemaye-tragediy-chomublokuyutsya-sudi-schodo-il-76-ta-ovayska-.html>
20. Военная прокуратура Украины: в окружении под Иловайском виноват батальон «Прикарпатье» // ИТАР-ТАСС, 8.10.2014 // Режим доступу: <http://itar-tass.com/mezhdunarodnaya-programa/1492690>
21. Данилюк М. «Санітар Володимир Донос про Іловайський котел», Українська правда. Життя, 1 жовтня 2014 / Марина Данилюк // Режим доступу: <http://life.pravda.com.ua/person/2014/10/1/181428/>
22. Іловайський «котел»: проигранная битва или война? // DeutscheWelle, 29.08.2014 // Режим доступу: <http://sprotyv.info/ru/news/rossiya-prodolzhaet-perebrayvat-svoi-voyska-na-donbass-i-v-prigranichnyeh-rayony-spisok>
23. Іловайськ. Крапки над і. // Режим доступу: <http://museum-ukraine.org.ua/?p=4984>
24. Микола Ляхович про загиблих під час штурму Іловайська 10 серпня 2014р // YouTube // Режим доступу: <http://museum-ukraine.org.ua/?p=4984>
25. Рихліцький В. 100 днів після Іловайська, Zaxid.net, 9 грудня, 2014 / Володимир Рихліцький // Режим доступу: http://zaxid.net/news/showNews.do?100_dniv_pislya_ilovayska&objectid=1332985
26. Соколинська О. «Історія цієї війни. Іловайськ», День, № 31, 6 жовтня 2014 / Олена Соколинська // Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/cuspilstvo/istoriya-ciyeiy-viyni-ilovaysk>
27. Тинченко Я. «Іловайськ: цифри і факти» Український тиждень, № 45, 7 листопада 2014 / Ярослав Тинченко // Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Society/122995>
28. Тинченко Я. Серпень 2014 року. Іловайськ. Частина V. Вихід «південної» групи. Український тиждень, 15 вересня 2015 / Ярослав Тинченко // Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Society/146208>
29. Тинченко Я. Серпень 2014 року. Іловайськ. Частина IV. Чому і як виходила з оточення «північна» група генерала Руслана Хомчака Український тиждень, 3 вересня 2015 / Ярослав Тинченко // Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Society/144554>
30. Тинченко Я. Серпень 2014. Іловайськ. Частина III. Спроба деблокади «Іловайського котла», 27–28 серпня Український тиждень, 27 серпня 2015 / Ярослав Тинченко // Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Society/144115>

(Далі є уде)